

Aina Heen-Pettersen og Anne Haug

Arkeologisk sikringsundersøkelse av funnsted for gullbrakteat, gullblikk, gullring og sølvbeslag, Tornes, Fræna, Møre og Romsdal

NTNU Vitenskapsmuseet
arkeologisk rapport 2014-12

NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2014:12

Aina Heen-Pettersen og Anne Haug

**Arkeologisk sikringsundersøkelse av
funnsted for gullbrakteat, gullblikk, gullring
og sølvbeslag, Tornes, Fræna, Møre og
Romsdal**

NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport

Dette er en elektronisk serie fra 2014. Serien er ikke periodisk, og antall nummer varierer per år. Rapportserien benyttes ved endelig rapportering fra prosjekter eller utredninger, der det også forutsettes en mer grundig faglig bearbeidelse.

Tidligere utgivelser: <http://www.ntnu.no/vitenskapsmuseet/publikasjoner>

Referanse

Heen-Pettersen, A og Haug, A. 2014: NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2014/12. Arkeologisk sikringsundersøkelse av funnsted for gullbrakteat, gullblikk, gullring og sølvbeslag, Tornes, Fræna, Møre og Romsdal

Trondheim, desember 2014

Utgiver

NTNU Vitenskapsmuseet
Seksjon for arkeologi og kulturhistorie
7491 Trondheim
Telefon: 73 59 21 16/73 59 21 45
e-post: post@vm.ntnu.no

Ansvarlig signatur

Birgitte Skar (seksjonsleder)

Kvalitetssikret av

Ellen Grav Ellingsen (serieredaktør)

Publiseringstype

Digitalt dokument (pdf)

Forsidefoto

Oversikt bilde av gullfunnet. Foto: Åge Hojem, NTNU Vitenskapsmuseet

www.ntnu.no/vitenskapsmuseet

ISBN 978-82-8322-011-7

ISSN 2387-3965

Sammendrag

Heen-Pettersen, A og Haug, A. 2014: NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2014/12. Arkeologisk sikringsundersøkelse av funnsted for gullbrakteat, gullblikk, gullring og sølvbeslag, Tornes, Fræna, Møre og Romsdal

Den 12.06.2014 ble NTNU Vitenskapsmuseet varslet av Riksantikvaren om at det var gjort et gullfunn på Tornes i Fræna kommune. Funnet ble gjort av privatperson med metalldetektor og besto av en gullbrakteat (T26237:1) og gullblikk (T26237: 2). Kort tid etter innrapporteringen ble funnstedet befart og videre undersøkt av fylkeskonservator ved Møre og Romsdal fylkeskommune. Det ble da gjort ytterligere funn av en gullring (T26237:4-4) samt et avlangt, dekorert sølvbeslag (T26237:5). På bakgrunn av gjenstandene er funnet datert til folkevandringstid.

For å sikre eventuelle gjenværende gjenstander samt avklare funnomstendighetene for gullfunnet, bevilget Riksantikvaren midler til en sikringsundersøkelse av funnstedet. Dette arbeidet ble gjennomført av NTNU Vitenskapsmuseet i perioden 01.07-10.07. 2014. To felt innenfor et område på ca. 10x10m ble undersøkt. Det ble imidlertid ikke gjort ytterligere gjenstandsfunn i forbindelse med undersøkelsen. Utfra den arkeologiske undersøkelsen er det grunn til å anta at gullfunnet ikke opprinnelig har vært deponert på funnområdet. Jordmassene som funnen ble gjort i fremsto som omrotet. Det er *mulig* at funnene kan ha kommet fra nærliggende jordmasser som skal ha blitt flyttet i forbindelse med at området ble utjevnet i 2013.

Nøkkelord: gullfunn – gullbrakteat – gullblikk – gullring – sølvbeslag - folkevandringstid – sikringsundersøkelse – Tornes – Møre og Romsdal

Aina Margrethe Heen-Pettersen og Anne Haug, NTNU Vitenskapsmuseet, Seksjon for arkeologi og kulturhistorie, NO-7491 Trondheim

Summary

Heen-Pettersen, A og Haug, A. 2014: NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2014/12. Arkeologisk sikringsundersøkelse av funnsted for gullbrakteat, gullblikk, gullring og sølvbeslag, Tornes, Fræna, Møre og Romsdal

This report presents the results of an archaeological excavation carried out at Tornes, Fræna between 16.06 and 26.06.2014.

The main aim with the excavation was to investigate the finds-context relating to the discovery of a gold hoard by a metal detectorist in June 2014. The hoard comprised a gold bracteate, gold foil, gilded silver mount, part of a gold ring and twisted gold thread and the artefacts can probably be dated to the 6th century.

Based on the archaeological investigation it is believed that the recorded location was not where the artefacts were originally deposited. The findspot lay at only 3.10m above sea level and below a steep slope and in the 6th century this area would have lain at the very water's edge. In addition, the soil in the area appeared very disturbed from recent (non-archaeological) excavation work, carried out the year before the discovery. This work may have moved the artefacts from their original location, possibly from higher ground above the findspot.

Key words: gold finds – bracteate – gold foil - Iron Age – Møre og Romsdal

Aina Heen-Pettersen and Anne Haug, Museum of Natural History and Archaeology, The Norwegian University of Science and Technology, NO-7491 Trondheim, Norway

Arkivreferanser

Tornes 2014

AskeladdenID	177159
Journalnummer (ePhorte)	2014/13472
Tilvekstnr	T26237
Fotonr	Da 57699
Kartskapnr	N/A
Fylke	Møre og Romsdal
Kommune	Fræna
Gårdsnavn	Tornes
Gårdsnummer	13/1
Lokalitet	Tornes 2014
Kulturminnetype	Funnsted for gullfunn
Datering	Folkevandringstid

Innhold

Sammendrag	4
Summary	5
Arkivreferanser	6
1. Innledning	9
1.1. Områdebeskrivelse og kulturmiljø	10
1.2. Tidligere undersøkelser.....	12
2. Undersøkelsens forløp	13
2.1. Tid, deltagere	13
2.2. Problemstillinger.....	13
2.3. Metode og dokumentasjon.....	13
3. Undersøkelsen	14
3.1. Felt A	16
3.2. Felt B	18
3.3. Metalldetektorsøk i det omkringliggende området.....	19
4. Funn og prøvemateriale	20
4.1. Gjenstandsfunn	20
4.2. Dateringer.....	26
4.3. Naturvitenskaplige prøver	26
5. Avsluttende kommentarer	27
Vedlegg.....	27
Litteraturliste	28

Figurliste

Figur 1: Periodetabell.	9
Figur 2: Oversiktsbilde over funnstedet (Da 57699_01).	10
Figur 3: Kart over funnstedet.	11
Figur 4: Fylkeskommunenes sjakter (Da 57699_02)	12
Figur 5: Oversiktskart over undersøkelsesområdet.	14
Figur 6: Høydekurve for undersøkelsesområdet.	15
Figur 7: Sjakt A etter fjerning av det øverste matjordslaget.	16
Figur 8: Undergrunnen i sjakt A.	17
Figur 9: Felt B etter fjerning av matjord.	18
Figur 10: Undergrunnen, Felt B.	19
Figur 11: Gullbrakteaten fra Tornes.	21
Figur 12: Detaljbilde av hempe med ansiktsmaske.	21
Figur 13: Detaljbilde av gullblikk som viser menneskefigurer.	22
Figur 14: Gullblikk.	23
Figur 15: Tvinnet gulltråd.	24
Figur 17: Beslaget etter konservering.	25
Figur 18: Baksiden av beslaget. Naglene for å feste de firkantede blokkene er tydelige.	26

1. Innledning

12.06.2014 ble NTNU Vitenskapsmuseet varslet av Riksantikvaren om at det var gjort et gullfunn på Tornes i Fræna kommune. Funnet ble gjort av privatperson med metalledetektor og besto av en gullbrakteat (T26237:1) og gullblikk (T26237: 2). Kort tid etter innrapporteringen ble funnstedet befart og videre undersøkt av fylkeskonservator ved Møre og Romsdal fylkeskommune. Det ble da gjort ytterligere funn av en gullring (T26237:4-4) samt et avlangt, dekorert sølvbeslag (T26237:5). På bakgrunn av gjenstandene er funnet datert til folkevandringstid.

For å sikre eventuelle gjenværende gjenstander samt avklare funnomstendighetene for gullfunnet, ble bevilget Riksantikvaren midler til en sikringsundersøkelse av funnstedet (27.06.2014). Dette arbeidet ble gjennomført av NTNU Vitenskapsmuseet i perioden 01.07-10.07. 2014. To felt innenfor et område på ca 10x10m ble undersøkt. Både utgravningsfeltet og det omkringliggende området ble gjennom søkt med metalledetektor. Det ble imidlertid ikke gjort ytterligere gjenstandsfunn. Utfra den arkeologiske undersøkelsen er det grunn til å anta at gullfunnet ikke opprinnelig har vært deponert på funnområdet. Jordmassene som funnen ble gjort i fremsto som omrotet. Det er *mulig* at funnene kan ha kommet fra nærliggende jordmasser som skal ha blitt flyttet i forbindelse med at området ble utjevnet i 2013.

Jernalder

Eldre jernalder (500 f.Kr. – 575 e.Kr.)

Førromersk jernalder (500 f.Kr.-0)

Romertid (0-400 e.kr.)

Eldre romertid (0-150 e.Kr.)

Yngre romertid (150-400 e.Kr)

Folkevandringstid (400-575 e.Kr.)

Yngre jernalder (575-1030 e.Kr.)

Merovingertid (575-800 e.Kr.)

Vikingetid (800-1030 e.Kr.)

Middelalder

Tidlig Middelalder (1030 – 1130)

Høymiddelalder (1130 – 1350)

Senmiddelalder (1350 -1537)

Nyere tid (1537 -)

Figur 1: Periodetabell. Illustrasjon: NTNU Vitenskapsmuseet

1.1. Områdebeskrivelse og kulturmiljø

Det aktuelle funnstedet lå lavt i terrenget, på ca. 3,10 moh. rett nedenfor en relativt bratt skråning på ca. 5,7 moh. I folkevandringstid vil funnstedet ha ligget helt i strandkanten.

Stedet lå nedenfor dyrket mark og en markert åkerfant. Området var ved undersøkelsestidspunktet dekket av lavt gress, men tidligere skal stedet ha vært nærmest dekket av tett kratt og mindre busker. Disse ble imidlertid fjernet og området noe utjevnet i forbindelse med tilrettelegging av området omkring 2012-2013.

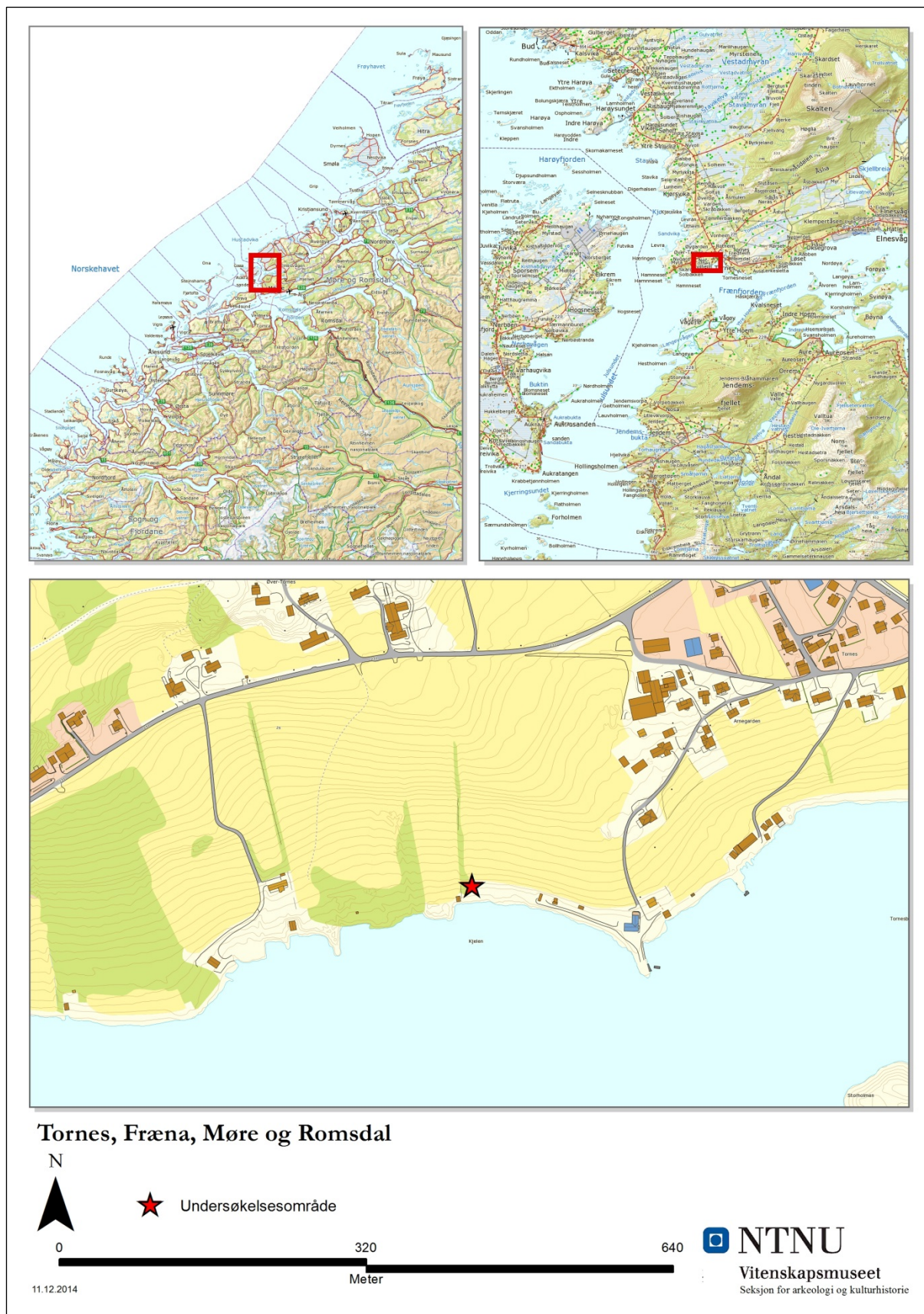
Tornes gårdene er rike på kulturminner med både funn fra steinalderlokalteter, bosetningsområder fra jernalder og en rekke gravminner. Flere av disse er imidlertid dyrket bort i nyere tid.

På Gården Tornes nedre hvor gullfunnet ble gjort, er det kjent et fjernet fornminneområde med to nausttuffer/ båtstøer og 8 gravrøyser (ID 74442). Det er også kjent en rest av overpløyd gravrøys (ID 74440) like vest for ID 74442. I årsberetningen fra 1877 beskrives også at det skal være funnet en stor spiralring i gull i en åker like overfor haugene på Tornes ytre (gnr 12 eller 13). Denne er senere tapt. Det er også gjort en rekke steinalderfunn samt gravfunn fra jernalder på Tornes nedre. Av gravfunn er det fra årsberetningen fra 1891 beskrevet funn av økseblad, spydspisser og en celt fra en røys på Tornes vestre (Haug 2014).

Ifølge muntlig meddelelse fra grunneierens søster skal det i tillegg ha vært flere steinrøyser lokalisert langs en relativt bratt skråning/åkerkant som går langs sjøen, øst for ID 74442 og forbi stedet for årets gullfunn. Disse ble imidlertid fjernet på 60-70-tallet. Røysene ble aldri registrert, men ut i fra beliggenheten samt andre kulturminner i området, er det godt mulig at også dette opprinnelig kan ha vært rester av eldre gravrøyser.

Figur 2: Oversiktsbilde over funnstedet (Da 57699_01). Foto: Anne Haug, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 3: Kart over funnstedet. Illustrasjon: Magnar Mojaren Gran, NTNU Vitenskapsmuseet

1.2. Tidligere undersøkelser

Kort tid etter innrapporteringen av gullfunnet ble stedet befart og undersøkt av fylkeskonservator Bjørn Ringstad ved Møre og Romsdal fylkeskommune.

Finneren av gullfunnet hadde utpekt to potensielle funnsteder for gjenstandene, lokalisert ca. 1m fra hverandre. Funnene skal ha vært gjort på ca. 20-25 cm dybde. Disse funnstedene og det omkringliggende område, ble undersøkt og totalgravd av fylkeskommunen i to nærliggende sjakter som målte ca. 3,5m x 0,60m. Sjaktene ble gravd ned til steril undergrunn på ca. 0,20 – 0,25m dybde. Jordmassen som ble fjernet i sjaktene ble oppfattet som omrotede masser.

Sjaktene ble undersøkt gjennom manuell graving og videre søk med metalldetektor. Det ble i forbindelse med dette arbeidet funnet deler av en gullring (T26237:3-4) samt et avlangt metallbeslag (T 26237:5). Dette viste seg etter rensing på laboratoriet å være et sølvbeslag med dekor. Funnene ble gjort med metallsøker av Reidar Rytter Fjøren som var engasjert av Møre og Romsdal fylkeskommune for å bistå i arbeidet.

Etter fylkeskommunens arbeid ble funnstedet dekket med fiberduk i påvente av en nærmere undersøkelse.

Figur 4: Fylkeskommunenes sjakter (Da 57699_02). Foto: Anne Haug, NTNU Vitenskapsmuseet

2. Undersøkelsens forløp

2.1. Tid, deltagere

Sikringsundersøkelsen ble foretatt over en to ukers periode fra 01.07 - 10.07.2014. Feltpersonellet besto av Aina Heen-Pettersen (feltleder), Magnar Mojaren Gran (GIS-ansvarlig/feltassistent) og Eivind Færøy Krag (feltassistent). Prosjektleder for undersøkelsen var Anne Haug. Til sammen ble det brukt ca 25 dagsverk i forbindelse med feltarbeidet.

2.2. Problemstillinger

Hovedformålet med sikringsundersøkelsen var å sikre eventuelle gjenværende gjenstander på funnstedet samt å avklare funnomstendighetene for gullfunnet.

Selv om funnområdet var blitt grundig gjennom søkt med metalldetektor og delvis undersøkt av fylkeskommunen, ble det ansett som nødvendig med en systematisk undersøkelse av stedet så raskt som mulig.

Funnstedet lå for lavt i terrenget til å være et sannsynlig gravfunn. Det ble derfor ansett som mere sannsynlig at gjenstandene kunne representere et depot/skattefunn eller muligens være rester av et gravfunn fra åkerkanten ovenfor funnstedet, som gjennom årene kunne ha blitt flyttet nedenfor den bratte skråningen ned mot sjøen.

I forkant av sikringsundersøkelsen ble det derfor definert følgende hovedproblemstillinger for utgravningen (Haug 2014.8):

- 1) Representerer funnstedet et depot/skattefunn eller et gravfunn?
- 2) Ligger funnstedet *insitu* og vil det være mulig å avdekke en funnkontekst som kan tolkes som en primær eller sekundær nedleggelse?
- 3) Hvis funnstedet ikke ligger i en *insitu* kontekst, vil det være viktig å avklare hvor funnet kommer fra.

2.3. Metode og dokumentasjon

Områdene som ble arkeologisk undersøkt ble håndgravd og undersøkt lagvis. Jordmassene ble først gjennom søkt med metalldetektor og deretter vannsoldet for å kunne finne gjenstander av annet materiale enn metall. Mesteparten av de allerede oppgravde jordmassene fra fylkeskommunens undersøkelse ble også vannsoldet.

Utgravningsområdet ble hovedsakelig dokumentert ved innmåling og fotodokumentasjon. Fotoene er innlagt i fotobasen til Universitetenes samlingsdatabaser med filmnummer Da 57699

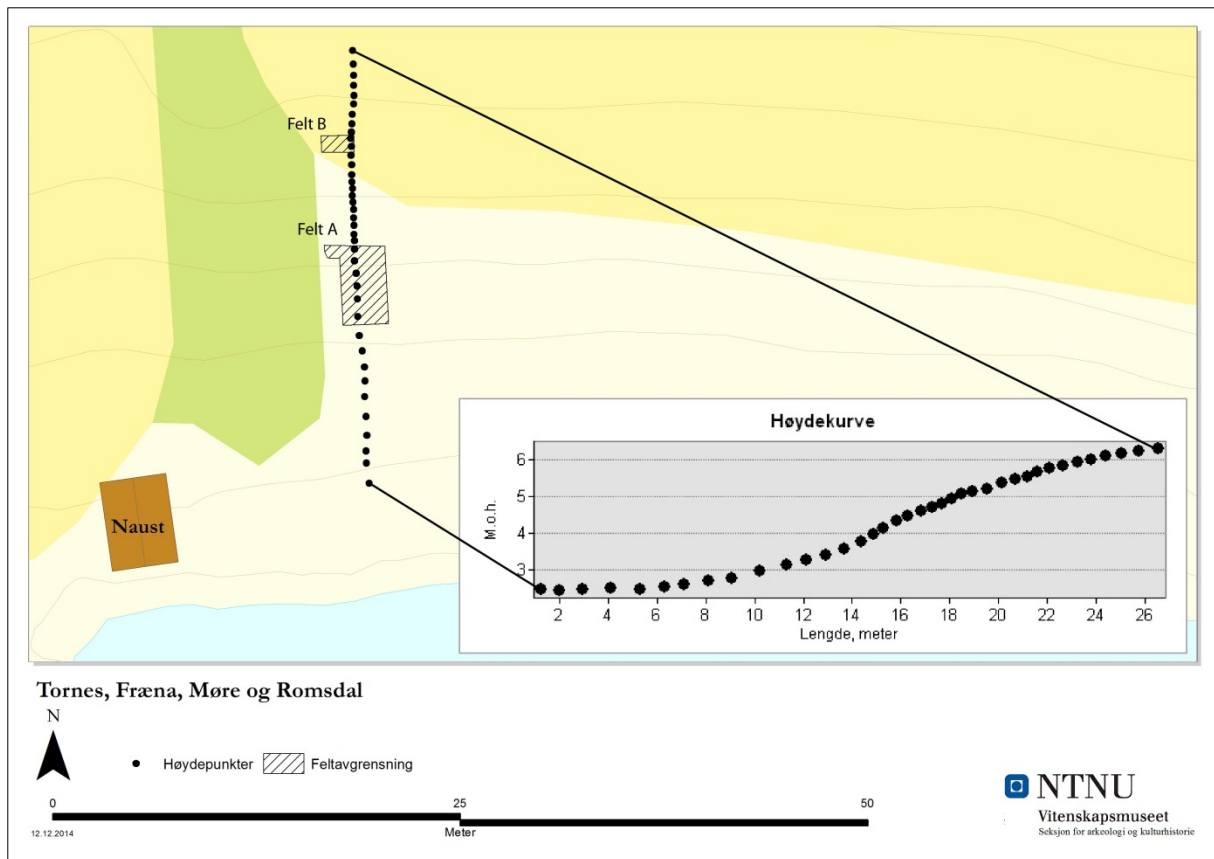
3. Undersøkelsen

I forkant av undersøkelsen ble det identifisert et område på ca 11x11m som ble ansett som interessant i forhold til den videre undersøkelsen. Her ble det åpnet et område på omtrent 5m x 3m (Felt A). Det ble tatt utgangspunkt i det åpnete sjaktfeltet til fylkeskommunen som ble utvidet. I tillegg ble det åpnet et mindre område på 2m x 2m (Felt B) på åkerkanten rett ovenfor funnstedet for å sjekke for mulige rester av gravstrukturer.

Figur 5: Oversiktskart over undersøkelsesområdet. Illustrasjon: Magnar Mojaren Gran, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 6: Høydekurve for undersøkelsesområdet. Illustrasjon: Magnar Mojaren Gran, NTNU Vitenskapsmuseet

3.1. Felt A

Felt A besto av et område på 5m x 3m som ble åpnet rundt fylkets sjakter hvor selve gullfunnet skal ha blitt gjort.

Først ble det øverste matjordslaget fjernet. Dette besto av et ca. 0,10cm tykt lag av gress og løs sandjord. Laget under ble deretter rensket og undersøkt for mulige strukturer. Enkelte grå, jordholdige flekker ble undersøkt. Ingen av disse viste seg å være strukturer, og var sannsynligvis rester av opprevet kratt/busker.

Figur 7: Sjakt A etter fjerning av det øverste matjordslaget. Foto: Aina Heen-Pettersen, NTNU Vitenskapsmuseet

Massen under det øverste matjordslaget besto av medium, brun sand og grusholdig jord. Denne massen fremsto som temmelig omrottet, noe som samsvarer med fylkeskommunens inntrykk av jordmassene. Denne jordmassen ble tatt ned til undergrunnen i to omganger på ca 15cm. All masse ble vannsoldet, men det ble kun gjort funn av moderne gjenstander. Selve undergrunnen besto av medium brun grus og steinholdig sandjord.

Ifølge grunneieren skal området i senere tid ha blitt utjevnet for å gjøre plass til campinghytter. I den forbindelse ble også store mengder busker og kratt fjernet, noe som har ført til ytterligere forstyrrelser i jordmasser og undergrunn.

Figur 8: Undergrunnen i sjakt A. Foto: Aina Heen-Pettersen, NTNU Vitenskapsmuseet

3.2. Felt B

Felt B besto av en sjakt på 2m x 2m lokalisert på åkerkanten rett ovenfor funnstedet for gullfunnet. Formålet med denne sjakten var å lete etter eventuell rester av gravanlegg ovenfor funnstedet hvor gravgods kunne ha blitt flyttet fra i forbindelse med den maskinelle utjevningen av området. Som allerede nevnt skal det opprinnelig ha vært flere steinrøyser langs den bratte skråningen langs sjøen som senere ble fjernet (på 60-70-tallet).

Det øverste matjordslaget som besto av et ca. 10cm tykt lag av gress og sandjord, ble først fjernet. Deretter ble det underliggende laget av medium brungrå, grusholdig sandjord (opptil 18cm tykt) rensket. Det ble imidlertid ikke påvist strukturer i dette laget. I denne sjakten fremsto jordmassene som langt mindre forstyrret sammenlignet med Felt A. Jordmassen ble tatt ned til undergrunnen som besto av medium brun, grus og steinholdig sandjord. Det ble ikke påvist strukturen i undergrunnen.

All masse fra denne sjakten ble soldet, uten at det ga resultater.

Figur 9: Felt B etter fjerning av matjord. Foto: Aina Heen-Pettersen, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 10: Undergrunnen, Felt B. Foto: Aina Heen-Pettersen, NTNU Vitenskapsmuseet

3.3. Metalldetektorsøk i det omkringliggende området

I tillegg til selve utgravningsarbeidet, ble det gjennomført systematisk søk med metalldetektor både innenfor funnområdet og i omkringliggende områder.

I forkant av undersøkelsen hadde finner Paul Norli og Reidar Rytter Fjøren identifisert flere mulige metallutslag som var markert i overflaten, men ikke oppgravd. Disse utslagene ble undersøkt av NTNU Vitenskapsmuseet, men alle viste seg å være moderne gjenstander. I tillegg ble det undersøkt omkring 15 utslag i området rundt funnstedet, men også disse gjenstandene viste seg å være fra nyere tid.

4. Funn og prøvemateriale

4.1. Gjenstandsfunn

Selve gullfunnet besto av følgende gjenstander:

T26237:1 Gullbrakteat

T26237:2 Gullblikk

T26237:3 Tvinnet gulltråd

T26237:4 Del av gullring

T26237:5 Dekorert sølvbeslag

Gullbrakteat (T26337:1)

Gullbrakteaten målte 3.4cm i diameter med en vekt på 6.095g.

Gullbrakteaten er en myntlignende gullmedaljong med hempe, med samme motiv på begge sider. Baksiden viser det negative avtrykket. Hempen på Tornes brakteaten er 0.6cm lang.

Gullbrakteater deles tradisjonelt i hovedtypene A, B, C, D og F brakteater. Brakteaten fra Tornes er i kategori A, som betegner en mindre gruppe brakteater som viser et mannshode omgitt av ett eller to villsvin. Mannshodet har et perlebånd eller diadem over pannen og håret. I tillegg har brakteaten et brystskjold med to fuglehoder med krummet nebb.

Det er tidligere funnet fem brakteater med lignende billedfremstilling som Tornes brakteaten. Disse kommer fra Selvik, Strand i Rogaland, to fra Vestfold (Sande og Sandefjord) og to fra Örland i Sverige. Brakteaten fra Tornes skiller seg imidlertid ut fra de andre funnene ved at den har en liten ansiktsmaske påloddet like under hempen (se fig. 12). Dette er et østlig fenomen, men en relativt sjelden detalj å finne på brakteater. Denne typen brakteater finnes kun i to eksempler fra Skåne, to fra Örland, tre fra Gotland og en fra Polen.

Brakteaten er Tornes er den første virkelige gullbrakteaten som er funnet i Møre og Romsdal. Det er tidligere funnet tre medaljonger i fylket, men dette har vært etterligninger med ulike motiv på begge sider. Alle disse er funnet i rikt utstyrte graver fra slutten av 300-tallet.

(Funninformasjonen er hentet fra Ringstad 2014)

Figur 11: Gullbrakteaten fra Tørnes. Foto: Åge Hojem, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 12: Detaljbilde av hempe med ansiktsmaske. Foto: Åge Hojem, NTNU Vitenskapsmuseet

Gullblikk (T26337:2)

Da gullblikket ble funnet var det foldet sammen som en liten brikke på ca. 2 x 1,5 cm. Største mål i dag er ca. 8,5 x 7,4 cm, og vekten er på 4.931g.

Gullblikket er veldig tynt og noe nedslitt. Motivene er derfor delvis visket bort og vanskelig å tyde. Gullblikket er oppdelt i fem adskilte rekker med bildefelter. Bildefeltene ser ut til å være dekorert i såkalt germansk dyreornamentikk i Stil I med stiliserte dyr med markering av hode, øye, hals, skulder og lår.

Det tydeligste motivet som i dag er synlig er to menneskefigurer lokalisert på det nedre, midtre bildefeltet (se fig. 13). Sentralt i dette bildet er en person med langt hår sett forfra. Håret er todelt med skill i midten. Det er utslått til begge sider med en enkel oppbøyd frisyre i hver ende. Til høyre for denne personen er det avbildet en person i profil.

(Funninformasjonen er hentet fra Ringstad 2014)

Figur 13: Detaljbilde av gullblikk som viser menneskefigurer. Foto: Åge Hojem, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 14: Gullblikk. Foto: Åge Hojem, NTNU Vitenskapsmuseet

Tvinnet gulltråd (T26337:3)

I forbindelse med gullfunnet ble det funnet tvinnet gulltråd. Gulltråden veier i dag 2.284g.

Figur 15: Tvinnet gulltråd. Foto: Åge Hojem, NTNU Vitenskapsmuseet

Fragment av gullring (T26337:4)

Gullringfragmentet er 2.3cm langt med en maksimal tykkelse på 0.4cm. Stykket veier 4.760g.

Figur 16: Del av gullring. Foto: Åge Hojem, NTNU Vitenskapsmuseet

Dekorert sølvbeslag (T26337:5)

Den eneste gjenstanden av sølv som ble funnet på Ternes besto av et avlangt, støpt, gullbelagt beslag. Beslaget måler 5.1cm (lengde) x 1cm (bredde) x 0.2cm (tykkelse) og veier 5.19g. Det ble funnet i tre deler.

Beslaget har til sammen fem hull som antagelig var laget i støpeformen. På forsiden er beslaget inndelt i 7 nedfelte, firkantede felt. Fire av feltene er dekorert med spiraler. Mellom disse er det firkantete blokker som er høyere enn selve beslaget. Disse blokkene har blitt festet på beslaget med nagler fra undersiden.

Røntgenfluorescense - analyse av forgylningen på beslaget viser sporelementer av kvikksølv. Forgylning utført ved hjelp av kvikksølv var en vanlig metode allerede i romersk jernalder.

(funninformasjon hentet fra Airola 2014)

Figur 167: Beslaget etter konservering. Foto: Åge Hojem, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 178: Baksiden av beslaget. Naglene for å feste de firkantede blokkene er tydelige.
Foto: Åge Hojem, NTNU Vitenskapsmuseet

4.2. Dateringer

Det ble ikke foretatt dateringer i forbindelse med dette prosjektet.

4.3. Naturvitenskapelige prøver

Det ble ikke tatt naturvitenskapelige prøver for dette prosjektet

5. Avsluttende kommentarer

Et av hovedformålene med sikringsundersøkelsen var å avklare funnomstendighetene for gullfunnet. Utfra den arkeologiske undersøkelsen er det grunn til å anta at gullfunnet ikke opprinnelig har vært nedlagt på funnstedet.

Det lavtliggende funnområdet fremstår ikke som et naturlig deponeringssted for de nedlagte gjenstandene. Funnstedet ligger på kun 3,10 moh. I folkevandringstid vil stedet dermed ha ligget helt i fjærkanten. Jordmassene på funnstedet fremsto som omrotet. Noen måneder før funnet ble gjort var det blitt brukt gravemaskin i området og jordmasser flyttet. Dette kan bety at også gjenstandene kan ha blitt skjøvet på, muligens fra den høyereliggende skråningen rett ovenfor funnstedet. Arrene fra gravearbeidet var fremdeles synlig like ved funnstedet. På de fleste steder så det ikke ut å være mer enn ca. 20 cm av den opprinnelige markoverflaten som hadde blitt fjernet.

Det ble ikke funnet rester av gravanlegg eller andre arkeologiske strukturer i testsjakten som ble anlagt på den øvre delen av åkerkanten rett ovenfor funnstedet. Det ble heller ikke gjort ytterligere gjenstandsfunn til tross for at jordmassene ble vannsoldet. Det er derfor nærliggende å tro at gullfunnet på Tornes representerer et depotfunn.

Vedlegg

Vedlegg 1 Fotoliste

Litteraturliste

Airola, L. 2014. Glimt av skatter. *Spor* nr. 2-2014. Museumsforlaget. Trondheim

Haug, A. 2014. Prosjektplan. Funnsted for gullbrakteat og gullblikk. NTNU Vitenskapsmuseet

Ringstad, B. 2014. Gullskatten på Ternes. *Spor* nr. 2-2014. Museumsforlaget. Trondheim

Vedlegg 1: Fotoliste

Fotokort_id	Filnavn	Motiv	Sett mot	Lokalitets ID	Fotograf
123668	Da57699_01.tif	Oversiktsbilde over funnstedet	V	177159	Anne Haug
123669	Da57699_02.tif	Fylkeskommunens sjakter	N	177159	Anne Haug
123670	Da57699_03.tif	Fylkeskommunenes sjakter	N	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123671	Da57699_04.tif	Profil, fylkeskommunenes sjakt B	V	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123672	Da57699_05.tif	Profil, fylkeskommunenes sjakt B	V	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123673	Da57699_06.tif	Profil, fylkeskommunenes sjakt B	V	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123674	Da57699_07.tif	Profil, fylkeskommunenes sjakt A	V	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123675	Da57699_08.tif	Profil, fylkeskommunenes sjakt A	V	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123676	Da57699_09.tif	Profil, fylkeskommunenes sjakt A	V	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123677	Da57699_10.tif	Profil, fylkeskommunenes sjakt A	V	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123678	Da57699_11.tif	Fylkeskommunenes sjakt A	N	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123679	Da57699_12.tif	Arbeidsbilde	N	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123680	Da57699_13.tif	Felt A etter fjerning av det øverste matjordlaget	N	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123681	Da57699_14.tif	Felt A etter fjerning av det øverste matjordlaget	S	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123682	Da57699_15.tif	Felt B etter fjerning av matjord	N	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123683	Da57699_16.tif	Felt B, ferdig undersøkt ned til den naturlige undergrunnen	N	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123684	Da57699_17.tif	Felt A, ferdig undersøkt ned til den naturlige undergrunnen	N	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen
123685	Da57699_18.tif	Felt A, ferdig undersøkt ned til den naturlige undergrunnen	S	177159	Aina Margrethe Heen Pettersen

NTNU Vitenskapsmuseet er en enhet ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU.

NTNU Vitenskapsmuseet skal utvikle og formidle kunnskap om natur, kultur og vitenskap. Museet skal sikre og forvalte de vitenskapelige samlingene og aktivisere dem gjennom forskning, formidling og undervisning.

Seksjon for arkeologi og kulturhistorie har forvaltningsansvar for automatisk fredete kulturminner og skipsfunn i Nordmøre, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, nordlige Romsdal og Nordland til og med Rana. Seksjonen foretar arkeologiske undersøkelser på kulturminner over og under vann, i henhold til kulturminneloven.

ISBN 978-82-8322-011-7
ISSN 2387-3965

© NTNU Vitenskapsmuseet
Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

www.ntnu.no/vitenskapsmuseet